

Preuzeto iz časopisa Educating Children for Democracy, The Journal of International Step by Step Association, No 5, 2003.

Originalni naslov: Gathering Community Stories: New Way to Involve Parents and Teachers

Prikupljanje priča u zajednici:

Novi načini uključivanja učitelja i roditelja

Bird B. Stasy, Ed.D., Associate Professor of Education, Elon University

Lako je prevideti i umanjiti vrednost neobičnih stvari koje vidamo svaki dan, samo zato što su nam poznate. Ponekad nam je rešenje problema ispred «nosa». Ne primećujemo ga jer mislimo da rešavanje problema zahteva posebne okolnosti ili više sredstava nego što trenutno imamo, i zato nam se čini kao da je rešenje van našeg domašaja. Ovo je upravo ono što se dešava u školama širom sveta kada pokušavamo da uključimo u rad nezainteresovane roditelje i istovremeno promoviramo pismenost kod dece.

Ovaj članak opisuje metodologiju koja se uspešno koristi u različitim sredinama, od specijalnih škola u Mađarskoj i Slovačkoj do niskobudžetnih škola u severnoj Americi. Ona se bazira na jednostavnoj ideji da je neposredno okruženje - «komšiluk», najbolji izvor priča i mogućnosti opismenjavanja i da partnerstvo između roditelja, nastavnika i dece može biti stvoreno da bi se te priče prikupile. Ishod ovakvog projekta je da roditelji učestvuju u jednom pozitivnom iskustvu kao stručnjaci i izvori informacija; deca se uče da čitaju ono što im je poznato; a učitelji imaju uvid u život svojih učenika.

Teoretski okvir

Metodologija koja omogućava projekte koji se realizuju u neposrednom okruženju, «komšiluku» predstavlja kombinaciju etnografije, koja se bavi zajednicom (termin pozajmljen iz antropologije) i dokumentarne umetnosti, koja uključuje umetničku fotografiju, narativno pisanje i videografiju. Sa tačke gledišta antropologije, etnografija (što bukvalno znači pisanje o ljudima) predstavlja ulaženje u svoju i tuđe kulture i izlazak iz njih. Kultura je za nas kao voda u akvarijumu za zlatnu ribicu. Migolji oko nas neprimećeno, ali upravlja našim ponašanjem i mislima sa velikom količinom predvidljivosti. Posao etnografa je da izdvoji kulturološku perspektivu kroz posmatranje,

pažljivo slušanje, prikupljanje priča, hvatanje beležaka i iskrenu analizu narativne niti.(Chiseri-Strater&Sunstein,1997.)

Posao onog koji dokumentuje je da ispriča "priču" kroz umetnost fotografije, crtanja, narativnog pisanja i videografije. Dokumentarni rad je blisko povezan sa pamćenjem, stvaranjem i pričanjem životnih priča i iskustava. Baziran je na teoriji da "većina nas deli potrebu da se priseti i ponovo razmotri lokalno pamćenje, da ponovo poseti i obnovi stare veze sa mestimi. Zajedničko pripovedanje i prisećanje osnažuju lični identitet, veze i osećanje ponosa povezujući ljude sa drugim ljudima, kao i sa mestom. Te veze formiraju osnovu života u zajednici. Proces prikupljanja podataka i prikazivanje rezultata tog rada, pruža nam priliku da uvažimo i oblikujemo život u zajednici, dok napredujemo u procesu razumevanja postojećih veza i načina na koji utiču na naš život i rad u sadašnjosti." (Rankin 1999.).

Kada transformišemo metodologiju i proces stvaranja materijala u pedagogiju opismenjavanja za učitelje, učenike i roditelje, ulazimo kraljevstvo populističkog obrazovanja Paula Freire.(Freire 1985.)

Ova metodologija je intrinzički i autentično participativna i inkluzivna. Zahteva ravnopravnu saradnju između učitelja, učenika, roditelja i zajednice u celini. Produkti (dokumentarci) koji su nastali iz ove metodologije nisu opisi, izveštaji i portreti, koje je napravio neko spolja, već zajednička objašnjenja i opisi napisani iznutra, iz perspektive članova zajednice. Ovo znači da je tekst napisan u ime čitaoca ili čitalaca; fotografije i crteži predstavljaju nešto što je blisko i poznato, i na taj način pričaju priču o nekim aspektima života u zajednici. Korišćenje ovog materijala kao polazne tačke za razvijanje kurikuluma u domenu jezika garantuje da će sva deca, a ne samo ona iz dominantne grupe, moći da dožive sebe kao deo obrazovane priče.

Mapiranje: Od kuće do škole i nazad

Najbolji način da se započne projekat o neposrednom okruženju (komšiluku) je vežba mapiranja. Učenici i učitelji, uz pomoć roditelja, izlaze u komšiluk i stvarno počinju da crtaju mape svog boravišta. Male grupe crtaju mape koje mogu da predstavljaju naselje, blok, ulicu ili ono što se nalazi iza ćoška u blizini škole. Svrha vežbe je da deca, učitelji i roditelji rade zajedno, kao i da se svakome pruži prilika da vidi gde živi. Crtanje mapa podstiče vizuelnu i prostornu orijentaciju, kao i obraćanje pažnje na detalje i grafičku organizaciju.

Sa stanovišta roditelja koji su uključeni, aktivnost nije ugrožavajuća i pogodna je i za one roditelje koji imaju nizak nivo pismenost, i /ili ne govore jezik većine.

Kada su mape gotove učenici i učitelji provode vreme proučavajući ih, razgovarajući i pišući o njima. Zaključili smo da nije bitno koliko puta uradimo ovu vežbu sa roditeljima, učiteljima i decom i bez obzira na to koliko ljudi nacrtaju isto mesto, nikada se ne dobiju dve iste mape. Zbog toga, proces crtanja mapa pruža polaznu osnovu za duge razgovore o kulturnim razlikama, sličnostima i perspektivama. Proces mapiranja, na lep način vodi u deskriptivno pisanje, razmišljanje o načinu davanja uputstava za rad, o imenima mesta, da navedemo samo nekoliko mogućnosti. «Umetnički» produkti ove vežbe su mnogobrojni, uključujući male knjige sa mapama i tekstom koje deca mogu da urade sama ili uz pomoć roditelja volontera. (Vidi tabelu 1.)

Tabela 1.

Mapiranje procesa: Od škole do kuće i nazad		
Početak- nastavnik - Prikuplja informacije postavljajući dve vrste pitanja		
<ul style="list-style-type: none"> • O ljudima: Ko je moj komšiluk? Kojim grupama pripadaju moji učenici? • O mestu: gde se ljudi okupljaju, rade i igraju? 		
◆		
Organizacija prostora: učenici, roditelji, nastavnici Pravljenje mapa i pismeno opisivanje mesta. Mapiranje podučava o obraćanju pažnje na detalje		
<ul style="list-style-type: none"> • Pravac • Organizacija • Ime mesta 		
◆		
Deskriptivno pisanje	→	Produkti: Deca i roditelji
Dodir, mirisi, zvuci, znaci		Male knjige sa mapama i tekstom, velike knjige
◆		
Imena stvari	→	Produkti: Roditelji i učitelji
Pikupljanje priča o imenima ulica, zgrada, reka		Knjige, jednostavne priče
Sposobnosti i kompetencije		
Posmatranje Orijentacija i čitanje mapa Intervjuisanje Slušanje Pisanje različitim stilovima Pričanje priča		Kritičko mišljenje Istraživanje, vođenje beležaka Diskutovanje, razvoj govora Izgradnja zajednice Svest o multikulturalnosti

Pitanja oko kojih se organizuje istraživanje...

Mape služe kao okvir za organizovanje ostatka projekta, tako što učenici i učitelji počinju da misle o pejzažu, okruženju kao o mestu punom priča. Praktično gledano, pronašli smo da je korisno započeti istraživanje o mestu sledećim pitanjima:

- Gde ljudi rade, gde se okupljaju i igraju?
- Čime se ljudi bave i kako se zabavljaju?
- Kada izlazimo, koga srećemo i vidimo? Koga poznajemo, šta oni rade?
- Koji posebni događaji se dešavaju u našem kraju?
- Koja umetnička dela su tipična za mesto na kojem živimo?
- Koja su imena ulica, zgrada ili spomenika? Kakva se priča krije iza njih? Kako se ovo mesto menjalo tokom vremena?

Ova pitanja odražavaju neke uopštene etnografske teme, kao što su posao, porodica, društveni odnosi i promena tokom vremena. Ona takođe pomažu učesnicima da se fokusiraju na određene aspekte života u zajednici, što se onda lako pretvari u veće diskusije i razgovore o mestima na kojima živimo. Ova istraživanja skoro uvek uključuju lociranje i intervjuisanja članova zajednice, porodice i drugih. Proces intervjuisanja sadrži u sebi sposobnosti postavljanja pitanja, kritičkog promišljanja i razumevanja narativne sheme.

Fotografija

Fotografisanje mesta, zgrada, ljudi i događaja i korišćenje tih fotografija kao ilustracije projekata je još jedan važan deo ovog procesa. Slikanje i odabir fotografija koje će se koristiti ili ne je takođe deo vizuelnog opismenjavanja. Izbori koje učenici prave u vezi korišćenja slika automatski pokreće diskusiju o tome šta slike predstavljaju. Sa starijom decom to može da odvede u razgovore o stereotipima, tačnom predstavljanju grupa i događaja, kao i u razmišljanje o pretpostavkama i pristrasnom mišljenju. Uloga roditelja u ovom procesu može biti jednostavna, kao što je pomaganje deci da pronađu i fotografišu mesta ili komplikovana kao što je učestvovanje u diskusiji oko izbora slika.

Artefakti

Prikupljanje artefakta i traženje stručnjaka koji umeju njima da se služe može predstavljati temu jednog projekta ili deo veće istraživačke jedinice. Na

primer, učenici u nekoliko učionica ispitivali su priče, procese i materijale koji čine jedinstven ručni rad, pravljenje nameštaja i kuvanje. Jedan razred je napisao kuvar Romske kuhinje; u drugoj učionici su istraživali veštinu tkanja i upotrebu prirodnih boja-oblik umetnosti koji je brzo nestao u njihovoj zajednici. Jedna grupa se zainteresovala za graditelje violina, druga za tesare, a treća za muzičare. Svi ovi umetnici su bili jedinstveni za regiju i zajednicu i svi su predstavljali izvore zanimljivih priča i informacija. Učenici su lako nalazili materijal i izvore informacija, često članove porodice ili prijatelje, koji su omogućili njihov rad. Ovi ljudi su intervjuisani, fotografisani i učestvovali su u projektima kao stručnjaci koji su obezbedili obilje informacija i stvorili uslove za obimne priče. Jasno je da su ova istraživanja pomerile granice između škole, porodice i zajednice.

Zajednička nit koja povezuje ove procese i projekte koji iz njih nastaju je to da su jezik i priče deo mesta. Te priče su sastavni deo života zajednice. Moguće je sjediniti te priče i pretvoriti ih u materijale iz kojih učenici mogu da nauče da čitaju, kao i da slave ljude i mesta koja su im bliska. (Vidi tabelu 2)

Potrebna sredstva

Projekti usmereni na neposredno okruženje, "komšiluk", kao način da se roditelji uključe i širi pismenost su relativno jeftini. Intervjui se najbolje vode uz magnetofon ili diktafon, ali ako toga nema dovoljni su sveska i dvojica intervjueira, jedan koji postavlja pitanja, drugi da beleži, i to daje skoro isto tako dobre rezultate. Fotografija je bitna. Ako je moguće, učitelji i škole mogu da odvoje skromna sredstva za kupovinu nekoliko foto aparata. Mislimo da su digitalni aparati bolji od običnih, mada su malo skuplji. Fotografije su kvalitetnije i lakše ih je koristiti. Na primer, bolje je odabrati najbolje slike uz pomoć kompjutera, nego razvijati ceo film. Dilema oko isplativosti i visine cene je uvek prisutna. Pa ipak cela škola može da koristi nekoliko aparata. Mi smo realizovali nekoliko uspešnih projekata koristeći samo tri fotoaparata. Ako ništa od ovoga ne uspe, učenici mogu da koriste aparate za jednokratnu upotrebu da bi napravili neophodne fotografije.

Jedini dodatni trošak su produkcija i prezentacija materijala. Jedna grupa je napravila knjigu sa slikama i tekstovima. Druge grupe su organizovale izložbu. Neki su napravili celu seriju malih knjiga koje su sadržale sve, od zbirke lokalnih izreka i poslovice do recepata. Ne postoji jedan savršen način da se

projekat privede kraju. Šta razred napravi i kako to upotrebi, potpuno zavisi od učitelja, roditelja i dece i ograničeno je samo maštom. Proces je važan koliko i proizvod. Više nego verovatno je, ako su roditelji bili deo procesa, da će želiti da pomognu sa produkcijom proizvoda. Ovo je ponovo dobra prilika za roditelje da učestvuju u aktivnostima.

Pedagoške promene

Proces pravljenja projekta usmerenog na "komšiluk", koji se odnosi na etnografiju i veštine prikupljanja podataka, može zahtevati promenu u pedagoškom pristupu i perspektivi. Prvo što je potrebno je velika zainteresovanost za zajednicu, ljude i mesta odakle učenici dolaze i uverenje da je zajednica izvor potrebnih tekstova (Gilis 1992.). Druga promena u pedagogiji i praksi zahteva od učitelja da preuzme ulogu nekoga ko vodi projekat i upravlja njim. Ovaj pristup nije samo usmeren na decu, već i na zajednicu i suštinski je demokratski. Učitelj mora da bude voljan da koristi etnografsko stanovište «ulaženja i izlaženja» iz kulture, kao odskočnu dasku za ozbiljne razgovore čije su teme deo iskustva. Ova pitanja se neizbežno odnose na kulturološke razlike i perspektive i mogu povremeno da dovedu do diskusije o pitanjima koja opterećuju živote učenika i odražavaju se u zajednici.

Završna reč

Etnografija usmerena na zajednicu i umetnost dokumentovanja, prevedene u pedagogiju i kurikulum, provokativne su i demokratske. Njihovo korišćenje takođe rešava mnoge probleme koji nastaju kada "učimo tuđu decu". Mi decu podučavamo onom što mi jesmo, a ono šta smo je često strano našim učenicima. Kao učitelji i administratori mi kontrolišemo kurikulum i kao posledica toga se dešava da usvajamo kurikulum i koristimo pristup obrazovanju na koje u velikoj meri utiču naše iskustvo i životna istorija. Svrha etnografskog pristupa usmerenog na zajednicu i umetnosti dokumentovanja tj. sakupljanja podataka polazi od premise da "biti human znači glasno i jasno imenuje svet polazeći od ličnog iskustva. Biti čovek znači da znaš da imaš pravo da kažeš i da te čuju i da radiš na tome da i drugi progovore i da budu čuti." (Stringer 1997.).

Tabela 2: Popunjavanje Pejzaža

